

Ochrana průmyslového autorství.

§ 35. Ochrana vynálezů (patenty).

I. Vynálezci nového průmyslového výrobku nebo nového výrobního prostředku či postupu (metody) se udělí patent, zaručující mu na určitou řadu (obvykle 15) let monopol výroby onoho předmětu nebo užívání onoho prostředku či postupu výrobního.

Vynálezci poskytuje se tedy právní ochrana zvláštní přednostní renty naproti obecné soutěži, odůvodněná tím,

že by bez zaručení, byť i časově obmezeného, výhradního práva na využitkování vynálezu byla ochromena vynálezavost a tím i technický pokrok, zejm. tam, kde vynález vyžadoval nákladných prací předběžných a pokusných,

že by vynálezce, který by pro nedostatek buď kapitálu nebo praktických znalostí nemohl svého vynálezu sám zužítkovati, byl donucován jej za nepatrnou odměnu přenechati jiným, kterým by bez zásluhy připadl všecken zisk,

posléze že by vynálezy při nedostatku ochrany byly jakožto tovární tajemství zatajovány.

Námítce, že vynálezce neděkuje všechno sobě, nýbrž že budoval i na ideách dřívějších, tehdy k praktickému provedení ještě nezralých, a vůbec na celém prostředí státních a j. zařízení hospodářských a kulturních, odňato jest ostří tím, že ochrana jest časově obmezena.

Bylo sice (jž Justi, Jacob a j., také později Schäffle) navrhováno, nahraditi ochranu patentní, která přec rozšíření patentované výroby znesnadňuje a tím prospěšné účinky vynálezu oslabuje, státními odměnami pro vynálezce; také skutečně takové odměny bývaly tu a tam uděleny (v Anglii Cartwrightovi, ve Francii Jacquardovi a Daguerreovi, mezinárodní odměna Morseovi). Avšak jest obtížno vynálezy odměny hodné ze spousty objevů správně vybrati (leckdy byla hodnota objevu seznána teprv později), odměnu spravedlivě vyměřiti a s ní v pravý čas přijíti, vynálezci byli by odkázáni na nejistou a nevždy věcnou přízeň mocných. Vynálezci se tedy pravidelně zůstavuje a patentem umožňuje, aby se sám o praktické využitkování a tedy osvědčení se vynálezu přičinil a tím zaslouženou odměnu si zaopatřil. Státní hmotné uznání zůstane vždy případem zcela ojedinělým.

II. Podmínkou udělení patentu jest ovšem skutečná novost, a (dle našeho práva) živnostenská upotřebitelnost předmětu. Novost se zjišťuje

buď předběžným zkoumáním patentního úřadu (s event. odvoláním se k soudu patentnímu)

nebo úřad zapíše vynález jemu ohlášený a patent zatímně udělený uveřejní, při čemž je ostatním interesentům volno chrániti se proti neoprávněnému vsahování v jejich práva (t. zv. řízení ohlašovací),

nebo se veřejně vyhlásí již opověď patentů a teprv po uplynutí určité lhůty, po kterou všem protivníkům je volno předstírané novosti odpřáti a vlastní autorskou prioritu dokázati, o přípustnosti udělení patentu se rozhodne (řízení vyzyvací),

nebo jsou rozmanité kombinace jednotlivých soustav (na př. zkoumání vyhlášky s řízením vyzývacím u nás, v Německu, nordických státech, Americe).

Posouditi hodnotu nového vynálezu zůstává se kupujícímu obecnstvu; udělení patentu neznamena ledy státní záruku za dokonalost předmětu.

Jisté předměty všeobecně prospěšné, j. potraviny, léky jsou z udělení patentu vyloučeny nebo se uděluje výsada jen na určitý technický postup při jich výrobě.

Patenty jsou buď samostatné (hlavní) nebo přídávkové (vedlejší), t. j. na zlepšení vynálezu již patentovaného.

Hospodářské využitkování patentu vynucuje se nepřímým, že za udělení jeho dlužno platiti taxu, která dohou ochrany druhdy (u nás, v Itálii, Německu, Belgii) progresivně stoupá.

Majitel patentu může buď patentované zboží sám vyráběti nebo využívání vynálezu přenechati i jiné osobě t. zv. licenci; je-li vykonávání patentu v zájmu veřejném, může býti, neuzívá-li patentu majitel sám, po uplynutí určité doby od vyhlášení patentu podobná licence udělena úřadem jiné osobě i proti vůli majitelově.

Na dobu výstav se poskytuje novým vynálezům ochrana prozatímná.

III. Patenty bývaly propůjčovány jakožto t. zv. privilegia již alespoň v 16. stol., ovšem jen zřídka, jen jako výron výsostných práv panovnických a na dobu přerozmanitou. V Anglii obmezeno právo k udělení monopolů, původně králem libovolně vykonávané. zákonem z r. 1623 jen na nové vynálezy, úplný zákon patentní

však vydán teprv r. 1853 a nejnovější (k ochraně patentů i vzorků) dne 28. srpna 1907. V Americké Unii ochrana vynálezů sankcionována již v ústavní listině z r. 1787 a zákoně upravena již r. 1790. Téhož roku (1790) vydalo patentní zákon za veliké revoluce národní shromáždění francouzské, další zákon z 5. července 1844 ve Francii změněn a doplněn posléze zák. ze 7. dubna 1902. Ochrany vynálezů nezná Holandsko. V Německu patentní zákonodárství příslušelo do r. 1877 jednotlivým státům (platily asi ve 30 státech různé zákony, v Prusku od r. 1815), teprv 25. května 1877 vydán říšský zákon patentní, zák. ze 7. dubna 1891 změněný. V Rakousku vydán první zákon o privilejích 16. ledna 1810, později opětovně (r. 1820, 1832, 1858) jinými zákony nahrazený; poslední platný zákon z 11. ledna 1897 č. 30 ř. z. ponechán s některými změnami zák. z 27. května 1919 č. 305 sb. z. v platnosti i v republice československé pro celý její obvod, zároveň zřízen patentní úřad a patentní soud v Praze.

Zákon z 27. května 1919 č. 305 sb. z. a n. ukončil zejm. dosavadní právní nejistotu osamostatněním naší republiky i zároveň recepí dosavadního zákonodárství rakouského způsobenou. Patenty v bývalém Rakousku (Uhrách) udělené ponechány v platnosti s podmínkou, že jejich majitelé zažádají o zápis u patentního úřadu v Praze a zapraví zde roční poplatky po 28. říjnu 1918 splatné, a platí nadále jakožto československé v českých zemích resp. na Slovensku až do uplynutí 15 let od započetí platnosti patentu rakouského (uherského). Patenty u patentních úřadů ve Vídni a Budapešti do 11. června 1919 nevyřizené musely býti znovu přihlášeny v Praze, přiznána jim však priorita původní přihlášky ve Vídni nebo v Budapešti. Uherský zákon patentový na Slovensku byl zrušen (platí tedy u nás jen dosavadní rakouské předpisy o přihlašování prozkumu, vyložení a udělení patentu i o výši přihlašovacího a ročního poplatku). Patentní novelou upravena bude ochrana vynálezů v územích, jež byla či budou připojena k čsl. republice od Německa či od republiky rakouské, některá, nedostí jasná ustanovení dosavadních zákonů jsou přesněji stilisována, řízení zjednodušeno a urychleno a patentní poplatky zvýšeny a vláda zmocněna přihláškové a roční poplatky nařízením do 500% nynější výměry zvýšiti nebo do 50% snížiti.

IV. Válka a jí vyvolané poruchy výrobní a komunikační znemožnily většině vynálezců po řadu let své vynálezy zužitkovati. Ve

většině států byl proto povolen za války odklad splatnosti tax patentových a v řadě států (Francie, Anglie, Belgie, Německo) umožněno majitelům, kteří válkou utrpěli škodu, dosáti mimořádného prodloužení ochranné doby patentní (na 5—6 let) za snížené taxy nebo bezplatně.

V Anglii patentový zákon již před válkou dovoloval prodloužení výjimečně ochrannou dobu patentů nad normálních 14 let, zák. z 23. prosince 1919 byla normální zákonná doba prodloužena na 16 let a dopuštěno dosáti dalšího prodloužení o 5—10 let těm, kdož válkou byli ve využitkování patentu poškozeni. Ztrátě patentu (i když by předmět vynálezu nebyl vyráběn v Anglii) lze předejít, prohlásí-li majitel patentu, že udělí výrobní licenci na požádání každému vážnému interesentu (t. zv. licences of right).

V. Aby se docílilo jednotných předpisů i vzájemného uznání průmyslové ochrany v různých státech, konal se za světové výstavy ve Vídni 1873 mezinárodní kongres a opětován za světové výstavy v Paříži 1878, po jehož usnesení uzavřena 30. března 1883 Union internationale pour la protection de la propriété industrielle s ústřední kanceláří v Bernu. Dle této úmluvy jsou všichni příslušníci smluvních států co do patentů na vynálezy i co do ochrany vzorků a známek rovnoprávní. Kdo v některém ze smluvních států podal v předepsané formě pro nějaký vynález žádost o zákonnou ochranu, požíval v druhých smluvních státech (s výhradou práv osob třetích) ustavičně přednostního práva dle prvotní přihlášky, podal-li u těchto států svoji přihlášku, pro patenty po 12 měsíců, pro známky po 4 měsíce. Kromě toho uzavřely jednotlivé státy vespolek s dalšími ještě výhodami patentní smlouvy zvláštní.

Členem této mezinárodní unie k ochraně průmyslového vlastnictví dle pařížské smlouvy z r. 1883, revidované v l. 1900 v Bruselu a v 1911 ve Washingtoně, byla dřívější rak.-uh. monarchie od 1. ledna 1909 a patřila k ní mimo Rusko téměř celá Evropa i řada států zámořských (Americká Unie, Anglie, Belgie, Brazílie, Dánsko, Francie, Itálie, Kuba, Maďarsko, Mexiko, Německo, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Srbsko, Španělsko, Švédsko, Švýcarský, Tunís, Japonsko, San Domingo). Patentní Unie přežila světovou válku a byla uznána i ve smlouvách mírových. O nápravě škod způsobených světovou válkou v oboru průmyslového vlastnictví ve stycích mezinárodních byla dne 30. června 1920 uzavřena mezinárodní dohoda v Bernu.

Po poradách mezinárodní konference konané na podzim 1919 a 1920 v Paříži došlo dne 15. listopadu 1920 v Paříži k podepsání mezinárodní smlouvy o zřízení ústředního patentního úřadu v Bruselu, k níž přistoupila také naše republika. Úprava nezabývá se zřízením jednotného patentu platného ve všech smluvních zemích, jež nezdálo se v přítomnosti proveditelným pro velmi závažné rozdíly v zákonných ustanoveních různých zemí, nýbrž pouze zřízením ústředního orgánu, vydržovaného společným nákladem smluvních zemí. Jeho zásadním úkolem jest sbírat a soustřediti veškeré publikace, dokumenty a zprávy, vztahující se k patentům a k pokrokům veškerého průmyslu a býti zprostředkovatelem mezi správami všech do oboru patentního spadajících záležitostí, zejm. také prováděti mezinárodní zápis přihlášek patentových a zkoumání jejich.

Ústřední úřad patentní nemůže sice nahraditi úřady jednotlivých států, udílející patenty, nicméně jednak ulehčuje dosažení ochrany v různých zemích prostřednictvím mezinárodního zápisu patentových přihlášek obdobného mezinárodnímu zápisu ochranných známek dle Madridské dohody ze dne 14. dubna 1891, jednak podává vynálezci zprávu o novosti jejich vynálezů na základě prozkumu patentových přihlášek a vyhledání anteriorit.

Příslušníci všech smluvních zemí, kteří podali řádnou přihlášku v některé z těchto zemí, mohou se domáhati ochrany svého vynálezu ve všech ostatních smluvních zemích neb jen v jedné neb v několika z nich, podají-li příslušnou přihlášku u ústředního úřadu prostřednictvím správy (patentového úřadu) země, v které byla přihláška původně podána.

Dnem, kdy bude odevzdána žádost o mezinárodní zápis správě země původní přihlášky, vznikají vynálezci práva ve smluvních zemích, v tomto podání označených neb v těch zemích, které by označil do dvanácti měsíců po podání původní přihlášky. Žádosti s připojenými překlady popisů a výkresy zašle ústřední úřad správám všech smluvních zemí žadatelem označených, kde pak budou podrobeny stejným podmínkám jako přihlášky zde přímo podané, a kde s nimi bude naloženo dle zákonných ustanovení té které země. Přihlášky takové musí tedy podstoupiti zkoušku co do formy i věci, předepsanou vnitrostátními zákony, a patent bude udělen neb zamítnut, dle daných poměrů, v každé zemi zvlášť.

Správy smluvních zemí mohou kdykoli žádati ústřední úřad i o provedení zkoušky novosti ve všeobecném zájmu (na př. kdyby

vláda měla v úmyslu některý vynález vyvlastniti neb koupiti); stejně lze i patenty již udělené podrobiti zkoušce ústředním úřadem buď na žádost vynálezce k účelům obchodním (zvl. kdyby chtěl vynález svůj zciziti), buď nuceně, když by to zákonná ustanovení v určitých případech vyžadovala. Všechny smluvní země jsou povinny přispívat ročně na všeobecné správní výlohy úřadu do maxima 5000 frs. na jednu zemi. Ústřední úřad bude spravován ředitelem, k jehož ruce bude správní rada, volená tři roky valnou hromadou delegátů smluvních zemí. Tato hromada bude prováděti též revisi tarifů a jiných ustanovení prováděcího předpisu dle nabytých zkušeností a po případě i revisi úpravy samé. Země přistoupivší k této úpravě mají i nadále právo uzavřítí mezi sebou zvláštní smlouvy, zjednávajíc jich příslušníkům ještě větší vzájemné výhody. Úprava tato znamená důležitý krok na poli unifikace světového práva patentního a zvýšenou ochranu vynálezů i našich příslušníků.

§ 36. Ochrana vzorků.

I. Od patentu liší se ochrana vzorků tím, že při vynálezu patentovaném jde o nový předmět (novou konstrukci, zvláště vydatné spojení látek chemických a pod.), kdežto při ochraně vzorků jde pouze o formu výrobku, buď že tato nová forma vyznačuje se následkem novoty v konstrukci předsevzaté zvýšenou praktickou použitelností technickou (vzorky užitekové), na př. modely pracovního náradí, nebo že ukojuje vkus lepším uměleckým provedením (vzorky vkusové), na př. vzorky látek v průmyslu textilním.

Forma výrobků má arci velký význam pro odbyt jeho (zejm. v průmyslu textilním a vůbec uměleckém, kde vynálezci nových vzorků patří k pracovníkům nejmávanějším a nejlépe placeným). Proto byla ochrana vzorků požadována nejprve v státech umělecko-průmyslově nejpokročilejších (v 18. stol. Francie pro hedvábné vzorky lyonské, později pro všechny živnosti; od r. 1806 požadováno pro ochranu kreslených vzorků uložení u conseils de prud'hommes). V Rakousku zavedena ochrana vzorků cís. pat. ze 7. prosince 1858, ř. z. č. 251, r. 1865 změněným a nyní v československé republice zákonem ze 4. července 1919 č. 469 sb. z. a n. s malými změnami ze státoprávních poměrů plynoucími v platnosti ponechaným.

Zákon vztahuje se jak na vzorky (v užším smyslu), t. j. na grafické předlohy nákresů (dessinů) na povrchu jistých před-